

ČO S VEREJNÝMI FINANCIAMI Z POHLADU ZAMESTNÁVATEĽOV

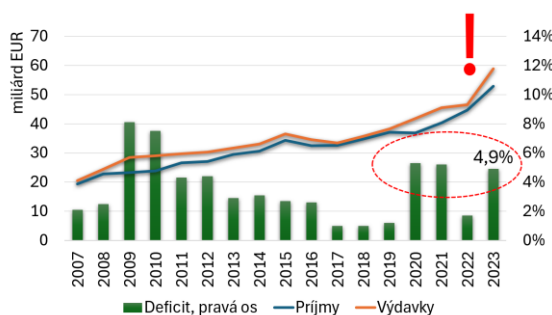
Z mnohých strán počuť informácie o zlom, či katastrofickom stave verejných financií. Tento komentár poskytuje nezaujatý pohľad na to, v akom stave sa slovenské verejné financie nachádzajú. Stav nie je dobrý, najmä z dôvodu vysokého každoročného deficitu a z dôvodu budúceho (aj súčasného) klesajúceho počtu ľudí v aktívnom veku a naopak nárastu počtu starších osôb. Dlh by nám pri súčasnom nastavení príjmov a výdavkov vlády neúnosne narástol. Úsporné opatrenia sú teda žiadúce. Poskytujeme však aj niekoľko kritických návrhov na zamyslenie a prehodnotenie súčasného smerovania vlády, čo sa týka opatrení, ktoré zvolila pre konsolidáciu a celkového nastavenia fiškálnej politiky. Apelujeme na vyššie využívanie výdavkov pri konsolidačných opatreniach, zastavenie neúmerneho zvyšovania daní a poplatkov pre občanov a firmy. Vyzývame tiež občanov, aby si uvedomili, že vláda nemá dostatok prostriedkov na uspokojenie každého a škrty vo výdavkoch vlády sú nevyhnutné, ak nechceme prísť vo forme daní o 10 až 20 % našich príjmov. Občania sa viac budú musieť spoliehať na seba a menej na vládu. Ponúkame tiež náš pohľad na potrebné zmeny v nastavení niektorých rozpočtových pravidiel súčasného systému.

Prečo je šetrenie v rozpočte dobré a prospešné

Slovenské verejné financie, teda záležitosti týkajúce sa rozpočtu verejnej správy a celkového zadĺženia nášho verejného sektora prechádzajú náročným obdobím. V minulom roku **výdavky verejnej správy veľmi výrazne narástli** (až o 27 %). Toto tempo je extrémne a vyústilo do veľkého rozpočtového deficitu až vo výške 4,9 % HDP. Príjmy štátu vďaka vysokej inflácii a súvisiacemu nominálnemu rastu príjmov firiem a zamestnancov vzrástli o 18 %, žiaľ **výdavky akoby nikto neriadil**.

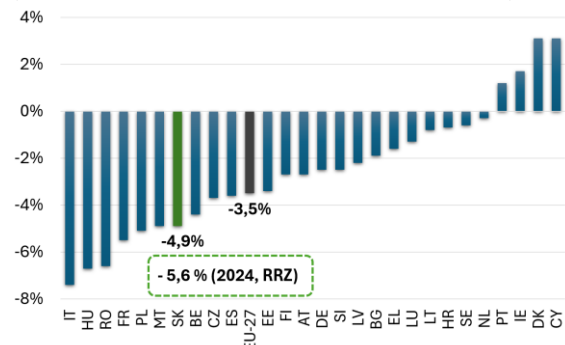
Deficit verejných financií preto vzrástol takmer na 5 % z úrovne HDP (6 miliárd EUR). Vláda, ktorá prišla k moci až 25. októbra 2023 mala málo času na to, aby pripravila riadny vlastný konsolidačný rozpočet. Konsolidačné návrhy experti v spolupráci s vládnucimi politikmi zvyčajne kresli od jari toho ktorého roka. **Po schválení vyššieho 13. dôchodku deficit verejných financií pravdepodobne aj v roku 2024 mierne podrastie.** Na rok 2025 už ale prichádza konsolidačný balíček, ktorý zníži deficit približne o 1 % HDP.

Graf 1 Verejné príjmy, výdavky a deficit (miliardy EUR, % HDP)

Zdroj: Eurostat.

Graf 2 Saldo verejných financií v roku 2023 (% HDP, mínusová hodnota predstavuje deficit)

Zdroj: Eurostat, odhad RRZ z augusta 2024.

Je užitočné uvedomiť si **nevyhnutnosť tohto kroku** (vedomej snahy o zníženie deficitu a brzdenie dlhu, teda konsolidácie verejných financií), a to **napriek tomu, že výška nášho dlhu v pomere k nášmu HDP¹ je momentálne na úrovni mediánu EÚ**, teda plávame v zdanlivo pokojných dlhových vodách. Sme výrazne nižšie ako niektoré krajiny, ktoré v nedávnej minulosti mali problémy so splácaním svojich dlhov a čelili štátnemu bankrotu, s tým spojeným veľkým

¹ Ak by sme dlh nevyjadrovali v pomere k HDP, nemohli by sme sa porovnávať s Nemcami či Čechmi, so žiadnou inou krajinou. V čase tiež obe veličiny väčšinou rastú, preto nie je úplne férové hovoriť iba o nominálnom dlhu v EUR. Ten prirodzene v každej krajine sveta rastie a prakticky zrejme väčšinou aj rásť bude. Je to prirodzená súčasť ekonomického systému s mierne kladnou cieľenou infláciou.

Republiková únia zamestnávateľov je členom:

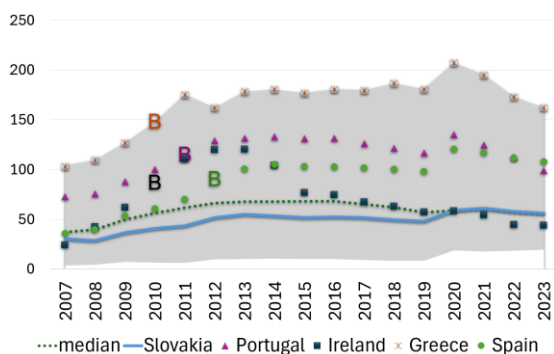
ekonomickým problémom a zásahom od zahraničných veriteľov. Náš dlh je na úrovni 56 % HDP², pričom kritériá rizikového dlhu EÚ začínajú na úrovni 60 % HDP a medzinárodné inštitúcie vo svojich materiáloch zvyčajne za nebezpečné hodnoty pre rozvinuté krajiny považujú úrovne 80 až 100 % HDP³. Podobne v predošliých dlhových krízach v krajinách EÚ sme videli, že problémy so splatením dlhu prišli pri jeho úrovni okolo 85 % a viac (Graf 3).

Prečo je teda nevyhnutné robiť konsolidačné opatrenia? Dôvodov je niekoľko. **Náš deficit je skrátka príliš vysoký.** Ak nespravíme žiadne škrtky v rozpočte (zvýšenie daní a poplatkov za verejné služby alebo zníženie výdavkov), deficit zostane trvalo viac ako 5 % HDP. To je veľmi vysoké číslo. Znamená to prakticky to, že každý rok si musíme toľko požičať (spomínaných 6 a viac miliárd). Akoby sme ako domácnosť mali prečerpaný účet a požíciavame si ďalších 100 EUR na osobu každý mesiac. Dlh by nám z tohto dôvodu prudko rástol a naozaj **nebezpečné hranice dlhu by sme dosiahli už o pár rokov (zrejme pred rokom 2030⁴), kedy by nám už nikto nechcel požičať** a vtedy by prišli problémy.

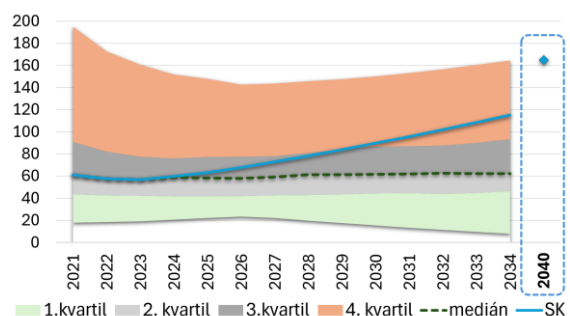
Aké problémy by to boli? V prvom rade by sa prudko zvýšili dane, zvýšil vek odchodu do dôchodku, klesla alebo by sa nevalorizovala výška dôchodkov, možno by sa museli obmedziť vysoké školy a materské školy zdarma, u lekára by sa doplácalo viac a my by sme nemohli do toho nič hovoriť, pretože by nám to bolo nadiktované zvonka našimi veriteľmi. Zvýšili by sa úrokové sadzby na náš dlh a predražili by sa nám hypotéky a firemné úvery. Vyhybali by sa nám zahraničné firmy, ktoré by tu inak zakladali svoje pobočky a vytvárali pracovné miesta. Vzrástla by nezamestnanosť. Nie je vylúčené, že by sme sa ako krajina rozhodli „nepodvoliť“, nekonsolidovali by sme a teda by sme sa odstrihli od akýchkoľvek pôžičiek zvonka, štát by ale vôbec nemal peniaze na základné služby, nemocnice, školy, dôchodky, dávky, splatenie dlhopisov a všetko by sa muselo škrtnúť, nehovoriac o tom, že by sme asi museli opustiť EÚ a eurozónu. Keďže banky majú veľkú časť svojho majetku uloženú v štátnych dlhopisoch, mali by problémy a my ako občania by sme sa možno nedostali k časti svojich úspor (už nikdy). Výsledkom by bol **masívny úpadok životnej úrovne**, ktorý si teraz nikto nevie ani predstaviť. A to nikto z nás nechce.

Druhým dôvodom prečo musíme redukovať náš deficit je to, že v budúcnosti sa situácia s rozpočtom ešte o niečo zhorší **z dôvodu nepriaznivej demografie našej krajiny**. Ako ukazuje graf 5, počet starších osôb v pomere k pracujúcej populácii prudko vzrastie, pričom tento nárast je prudší ako vo väčšine krajín EÚ. Za súčasného nastavenia budeme výrazne viac a viac platiť za dôchodky, invalidné dávky a zdravotnú starostlivosť a príjmy budú stále viac a viac chýbať. Čiže aj to bude prispievať k neudržateľnému zvyšovaniu nášho dlhu. Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (ďalej len „RRZ“) odhaduje, že táto demografická budúca realita nám vytvára takmer polovicu problému s neudržateľnosťou dlhu (teda skutočnosťou, že náš dlh bude rásť výrazne nad úroveň 50 % HDP)⁵. Zvyšok tvorí súčasný negatívny deficit, z ktorého tiež ale časť už tvorí demografia (napríklad odchody do predčasných dôchodkov u ľudí, ktorí by mohli ešte aktívne pracovať a tvoriť hodnoty, ale aj pomerne nízky počet terajších mladých v porovnaní s generáciami v okolí dôchodkového veku), ale aj jednoducho vysoko nastavené výdavky a nedostatočné príjmy na ich pokrytie.

Graf 3 Verejný dlh v SR, v EÚ a v zadlžených krajinách (dlh ako % z HDP)

Graf 4 Ako sa zadlížime kvôli starnutiu a súčasným deficitom (verejný dlh ako % z HDP, SR a ostatné krajiny EÚ)

² 69 miliárd EUR. Komentár sa tvorí pred jesennou revíziou HDP a údajov národného dlhu a deficitu v septembri 2024, preto niektoré údaje budú už koncom októbra 2024 trochu iné, ale zrejme nie zásadne.

³ ECB Occasional Paper No 185 (2017). Vid' zoznam literatúry: www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbop185.en.pdf

⁴ Vyčísľuje to RRZ v komentári: <https://www.rrz.sk/verejne-financie-na-krizovatke/>

⁵ Správa o dlhodobej udržateľnosti verejných financií za rok 2023 <https://www.rrz.sk/sprava-o-dlhodobej-udrzatelnosti-verejnych-financii-za-rok-2023-april-2024/>

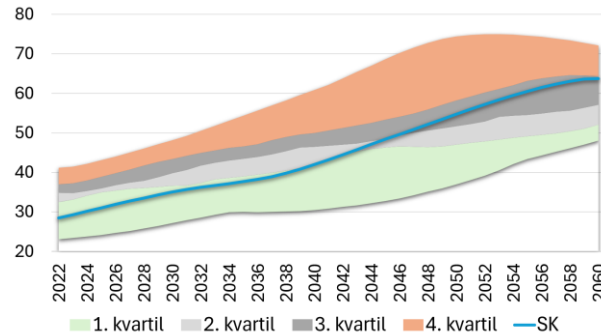
Republiková únia zamestnávateľov je členom:

Zdroj: Eurostat, výpočty RÚZ. Poznámka: „B“ znamená štátny bankrot alebo žiadosť o pomoc od zahraničných inštitúcií.

Zdroj: odhad EK Debt sustainability monitor 2024, odhad RRZ pre rok 2040 (Verejné financie na križovatke)

Tieto faktory (vysoký dnešný deficit aj nepriaznivá demografia) sa odrážajú v grafe 4, kde vidieť, že **Slovensko bude do roku 2034 (ale aj potom) krajinou s najrýchlejšie rastúcim dlhom v EÚ**, teda v prípade, ak nebude konsolidovať verejné financie a **snažiť sa konať**. Náš dlh teda čoskoro môže dosiahnuť nie 56, ale 120 % HDP a v roku 2040 160 % HDP, pričom k bankrotu dôjde už skôr. V prípade SR to môže byť aj pri úrovniach okolo 60 až 70 % HDP, ak by sme vôbec nekonsolidovali.

Graf 5 Pravdepodobný populačný vývoj (podiel obyvateľov 65+ a populácie 20-64 v %)

Zdroj: 2024 Ageing Report, EK

Ako dosiahnuť zlepšenie? Návrhy na zlepšenie situácie bez likvidácie ekonomiky a životného štandardu domácností.

- Vyzdvihujeme konsolidačnú snahu vlády.

Je chvályhodné, že vláda vzala úlohu ozdraviť verejné financie vážne (teda zabezpečiť, aby sme sa nadmerne v najbližších desaťročiach nezadlžovali). Začala s opatreniami za približne 2,7 miliardy EUR pre rok 2025.

- Máme zásadné pripomienky k spôsobu realizácie tejto najbližšej plánovanej konsolidácie.

Úsporné opatrenia majú extrémne vysokú hodnotu 2,7 miliardy, ale deficit sa oproti situácii, keby sme nekonsolidovali znižuje len približne o 1,5 miliardy. Resp. oproti roku 2024 klesne približne o miliardu. To znamená, že vláda si necháva určitý priestor na zvýšenie výdavkov, nie celá suma opatrení sa ukáže v nižšom deficite. To je škoda. Rozsah výdavkov štátu teda opäť výrazne vzrastie, zatiaľ čo rodiny a firmy si uťahujú opasky už na hranici možnosti.

- Spomedzi ohlásených konsolidačných opatrení je výrazne väčší objem na strane vyberania ďalších a ďalších príjmov od domácností a firiem. Štát jednoducho chce ošklbávať všetkých, vrátane dôchodcov, namiesto svojich výdavkov a svojho uskomnenia, resp. reštrukturalizácie svojich činností.

V rámci ohlásených opatrení⁶ (ich plný dosah sa v roku 2026 rozvinie až na zhruba 3,1 miliardy) tvorí redukcia výdavkov len 670 miliónov EUR, zatiaľ čo zvyšovanie daní a odvodov tvorí až 2,4 miliardy EUR (drobné ústupky voči malým firmám a SZČO tvoria takmer 100 miliónov). Je otázne, dokedy ekonomika môže znášať takéto zásahy. **Firmám sa bude ťažšie investovať, budú im na to chýbať prostriedky a budú zaostávať za zahraničnou konkurenciou.** Budú sa tiež snažiť zvyšovať ceny na zachovanie akého takého zisku a zostanú menej konkurencieschopné voči firmám z iných krajín. Nové firmy zo zahraničia k nám podnikajú nepríde. Načo by prišli, keď akonáhle tu dosiahnu aký taký zisk, vlády tu tradične uvažujú nad sektorovo špecifickými daňami pre firmy, ktorým sa darí alebo napríklad nad zvýšením dane z príjmov. Ide o zlú hospodársku politiku, ktorá krajine škodí. **Rodinám, vrátane dôchodcov zostane menej peňazí**, pretože veľká časť

⁶ Opatrenia ohlásené na tlačovej konferencii vlády 17.9.2024. Následne boli ohlásené ústupky v DPH, ktoré však v tomto príspevku neanalyzujeme. Celkový balík konsolidácie 2,7 miliardy však spochybnený nebol a ústupky boli nahradené zvýšením iných daní. Republiková únia zamestnávateľov je členom:

konsolidačného balíka sa vyberá aj formou zvýšenej DPH a firmy premietnu aj ďalšie dane do vyšších cien. Inflácia na budúci rok bude v rozmedzí 5 až 6 %⁷.

Inštitút finančnej politiky vo svojej štúdií⁸ uvádza, že „znižovanie verejných výdavkov nielenže tlmí ekonomickú aktivitu menej, než zvyšovanie daní a odvodov, ale taktiež vedie k dlhodobému zníženiu verejného dlhu krajiny. Zároveň sa spája s vyššou pravdepodobnosťou znovuzvolenia konsolidujúcej vlády“. Tieto tvrdenia sú podložené aj zahraničným výskumom a modelovými prepočtami, ktoré naozaj ukazujú, že **konsolidácia na daňovej strane znižuje aktivitu ekonomiky o celé percentá a ničí pracovné miesta rádovo minimálne v desiatkach tisíc**.

Otázka je, či sa táto rázna vláda naozaj obáva škrtov a reštrukturalizácie vo výdavkoch. Má schopných manažérsky zdatných ľudí, pre ktorých by štrukturálne opatrenia nemali byť nezvládnuteľnou výzvou. Nejde len o **personálne škrt, ale aj o celkové audity a prehodnotenia procesov vo verejnej správe a identifikáciu nákladových úspor**. Netvrdíme, že zvyšovanie daní by malo byť zakázané, ale ide o mix opatrení, v ktorom by mal byť veľký dôraz na výdavkové opatrenia.

- **Sú určité hranice, čo vedú zamestnávateľia a občania celkovo ešte uniesť.**

Ak by sa celá konsolidácia stále vyberala len z príjmov občanov (zvyšovanie daní, odvodov, vrátane DPH), znamenalo by to zníženie reálneho čistého príjmu minimálne o 10 %. Ale ekonomika väčšinou reaguje s ešte väčším následným poklesom, ktorý tento prvotný efekt ešte prehĺbi cez nižšiu produktivitu a mzdy, preto finálny **dopad na čisté príjmy domácností by mohol byť až 15 - 20 %**. Domácnosti, vrátane dôchodcov, by si mali dobre zrátať, že pri držaní súčasných vysokých výdavkov štátu ich čaká pokles ich čistých príjmov o 10 až 20 % za najbližších 15 rokov.

Zvýšené dane „len pre zamestnávateľov“ majú deštruktívny dopad. Výkon ekonomiky klesne o niekoľko percent v čase oproti situácii s rozumnou výdavkovou konsolidáciou, zníži sa zamestnanosť a kvôli nižšej produktivite práce klesnú aj mzdy. Zároveň firmy premietnu to čo sa dá do cien, pretože žijeme v trhovej ekonomike a každý potrebuje zarobiť svojou vlastnou činnosťou. **Ak by celá konsolidácia prebiehala zvyšovaním daní pre firmy, celkové zdanenie firemného sektora by vzrástlo o 35 %.** Deštrukcia slovenskej ekonomiky by bola dokonaná. A z čoho by sa všetky výdavky štátu potom financovali? Z ničoho, už skôr by došlo ku krachu a žiadne výdavky by nikto z občanov nevidel.

Je potrebné dodať, že prakticky každá daň sa dotkne aj zamestnancov a dôchodcov. Keď takéto ničivé dane zasiahnu ekonomiku, jednak sa drasticky zníži zamestnanosť a mzdy a to budú cítiť nielen zamestnanci, ale aj ich rodičia a deti. A za druhé výrazne vzrastú aj ceny, čo budú cítiť naozaj všetci. Dopad takýchto zmien žiadni analytici vo vládných inštitútoch ani nevedia vyčíslieť, pretože tento zásah by mal deštruktívne dopady, ktoré nie je možné presne namodelovať.

Stratégia, ktorú nastúpila súčasná vládna koalícia zvyšovaním daní je teda krok nesprávnym smerom a v ďalších kolách konsolidácie by sa mala viac a viac zameriavať na redukciu svojich výdavkov, inak zo Slovenska spraví banánovú republiku a ožobráči, prípadne rovno zničí svojich obyvateľov a firmy.

- **Apelujeme tiež na občanov, aby zo seba nenechali robiť zraniteľných a nesamostatných, prípadne starých a bezvládných, a to v ktoromkoľvek veku.**

Pracujte sami za seba, snažte sa vo svojej práci dosahovať dobré výsledky a zodpovedne sa starať o svoje rodiny a o seba. Vek je iba číslo. Máte právo voľiť a ukazovať vládam, že **ak Vás donekonečna zdaňujú a výdavky štátu sa vôbec neredukujú, nie je to správne**. Ukážte, že nepotrebujete okolo 60-ky utekať do predčasnej alebo inej penzie za úplatok 500 až 700 EUR, ale máte na viac. Hľadajte zmysluplnú prácu a slušný zárobok a pracujte na sebe. Nebojte sa zvýšenia dôchodkového veku, pretože problém našich verejných financií je v prvom rade demografický a nedá sa mu vyhnúť. Časom vysvitne, že keď nám miliardy chýbajú kvôli výdavkom na starobu, **bude nevyhnutné zvýšiť vek odchodu do dôchodku, aby sa táto diera zaplácala tam, kde vzniká a nie nekonečným zdaňovaním a vyberaním poplatkov**.

⁷ <https://ifp.sk/prognozy/makroekonomicke-prognozy/>

⁸ https://www.mfsr.sk/files/archiv/38/Optimalna_konsolidacia_komentar.pdf

Republiková únia zamestnávateľov je členom:

- **Ekonomika vyžaduje veľké množstvo nových pracovných miest, preto každé zredukované pracovné miesto vo verejnej správe dokáže byť rýchlo nahradené zamestnaním v súkromnom sektore alebo inde vo verejnej správe, kde sa miesto uvoľní.** Štát by mal tiež ďalej rozvíjať mechanizmy rekvalifikácií a celoživotného vzdelávania, aby sa takéto presuny medzi zamestnaniami realizovali flexibilne.
- **Vláda by mala predovšetkým myslieť na reformy. Ide o akékoľvek zmeny, ktoré zlepšujú efektívnosť procesov v ekonomike a vo verejnej správe.** Nemusia to byť len prevratné nové znenia zákonov a bombastických iniciatív, ale aj skromné postupné budovanie malých zlepšení nad rámec tých systémov, čo už vybudované máme (napríklad v minulosti zavedenie elektronických diaľničných známok, čo zvyšuje produktívne a užitočne strávený čas vo firmách a domácnostiach). Každé zlepšenie procesov vedie k zvýšeniu výkonu ekonomiky a tým aj k zlepšeniu rozpočtovej situácie a menším potrebným škrtom. Pre príklad treba spomenúť potrebnú digitalizáciu a informatizáciu štátu a snahu o zapojenie marginalizovaných komunít do pracovného procesu.

Pohľad zamestnávateľov na legislatívu v oblasti pravidiel konsolidácie:

- **Je dôležité, aby legislatíva zbytočne neškrtila verejné financie viac ako je potrebné.**
Štát je iný ako jednotlivec. Štát nezomiera, jednotlivci áno. Väčšina občanov sa teda snaží svoj dlh počas života zredukovať na nulu, aby nezanechali po sebe náklad deťom (tie si vytvoria potom vlastný náklad). V prípade štátu toto neplatí. **Dlh štátu môže trvalo existovať a udržiavať sa na kladnej bezpečnej úrovni**, ak existujú zmysluplné ciele, na ktoré sa má využiť. Za bezpečné úrovne možno na základe spomínaných štúdií a údajov považovať **zadĺženie pod 50 % HDP**.
- **Pravidlá rozpočtovej zodpovednosti sú drakonické, je priestor na väčšiu transparentnosť, zrozumiteľnosť a spoluprácu.**
Možno v snahe „byť vzorní“ sa vyžadujú **pomerne drakonické a málo praktické pravidlá už na úrovni dlhu v rozmedzí 40 až 50 %**. Tu je dôvod na zamyslenie, či už na úrovni dlhu okolo 43 % až 47 % HDP (vzorová úroveň z medzinárodného hľadiska) je potrebné a profesionálne, aby štát redukoval platy vlády, zmrazil výdavky a predkladal nesplniteľný a celú verejnú správu zamestnávajúci vyrovnaný rozpočet, ktorý sa následne stiahne z parlamentu. Je dôležité, **aby legislatíva vyžadovala najmä rázny a transparentný návrat dlhu pod kritickú hranicu, napríklad uvedených 50 %**. Od RRZ by sa malo požadovať najmä pravdivé a zrozumiteľné informovanie o stave a výhľade verejných financií a obojstranná analytická a profesionálna súčinnosť s ministerstvom financií. Takisto zrozumiteľné informovanie o význame potreby fiškálnych pravidiel SR a EÚ v aktuálnych podobách.
- **Vláda sú volení zástupcovia občanov a pri rešpektovaní rozpočtových a ďalších pravidiel by mala mať rozhodujúce slovo.**
V prípade dlhu pod hranicou 50 % (aj vo výhľade pre budúcnosť) je nevyhnutné ponechať vláde rozhodujúce slovo z hľadiska nakladania s dlhom a stratégiami rozpočtovej a výdavkovej politiky. Vyrovnaný rozpočet tiež nie je absolútne nevyhnutný, ak je deficit dostatočne blízky nule na udržanie dlhu pod hranicou 50 % HDP (aj v dlhodobom výhľade).
- **Viac pozornosti by sa malo venovať okrem výšky dlhu v % HDP aj refinančnej potrebe vlády počas daného roka a tomu, či reálna výška refinancovania (nového emitovaného dlhu v EUR) v priebehu jedného roka je pre štát zvládnuteľná.**

Použitá literatúra

1. Bouabdallah a kol. (2017): Debt sustainability analysis for euro area sovereigns: a methodological framework. ECB Occasional Paper No 185/2017. www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbop185.en.pdf
2. Európska komisia (2024): 2024 Ageing Report. Institutional paper 279, April 2024 https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/971dd209-41c2-425d-94f8-e3c3c3459af9_en?file-name=ip279_en.pdf
3. Európska komisia (2024): Debt Sustainability Monitor 2023. Institutional paper 271, March 2024 https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/debt-sustainability-monitor-2023_en

4. Múčka (2024): Verejné financie na križovatke. Komentár RRZ 22.1.2024. <https://www.rrz.sk/verejne-financie-na-krizovatke/>
5. IFP (2024): Makroekonomická prognóza na roky 2024 – 2028, 18.9.2024. https://ulozisko.institutfinancnejpolitiky.sk/WEB_IFP/02_Prognozy/01_makroprognozy/70_zasadnutie/Komentar_MV_sept2024_finanai.pdf
6. Dujava a kol. (2023): Konsolidovať s rozumom. Komentár IFP 2023/12. https://www.mfsr.sk/files/archiv/38/Optimalna_konsolidacia_komentar.pdf
7. RRZ: Rozpočtový semafor, august 2024, <https://www.rrz.sk/rozpoctovy-semafor-2024-08/>
8. RRZ: Správa o dlhodobej udržateľnosti verejných financií za rok 2023 (apríl 2024) <https://www.rrz.sk/sprava-o-dlhodobej-udrzatelnosti-verejnych-financii-za-rok-2023-april-2024/>